หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย

หลักภาษาและการใช้ภาษาไทย ๖

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

นางจรรยวรรณ ศรีฉายา — ศศ.บ. (ภาษาไทย) เกียรตินิยม, ศศ.ม. (ภาษาไทย)

ผู้ตรวจ

ผศ.ณัฐา วิพลชัย — กศ.บ. (ภาษาไทย) เกียรตินิยม, ศศ.ม. (จารึกภาษาไทย)

ดร.ทรงภพ ขุนมธุรส — ศศ.บ. (ภาษาไทย), ศศ.ม. (ภาษาไทย), ศศ.ด. (ภาษาไทย)

พ.ท. ชายชาญ ช่างสุวรรณ — อ.บ. (ภาษาไทย), ศษ.ม. (หลักสูตรและวิธีการสอนภาษาไทย)

บรรณาธิการ

นายพิชชธร ปะทะวัง — ศศ.บ. (ภาษาไทย) เกียรตินิยม, ศศ.ม. (ภาษาไทย)

ปีที่พิมพ์ ๒๕๖๔ พิมพ์ครั้งที่ ๑ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม ISBN : 978-616-8299-08-1

บริษัท คุรุมีเดีย จำกัด
KURU MEDIA CO., LTD.

จัดพิมพ์โดย บริษัท คุรุมีเดีย จำกัด

๘๗/๑๒๙ ถนนเทศบาลสงเคราะห์ แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ๑๐๙๐๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๙๕๔ ๔๘๑๘ โทรสาร ๐ ๒๕๘๐ ๒๙๒๓

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์เป็นของบริษัท คุรุมีเดีย จำกัด

คำนำ

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย **หลักภาษาและการใช้ภาษาไทย ๖** ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ เรียบเรียงตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

เนื้อหาของหนังสือเรียนเล่มนี้แบ่งออกเป็น ๑๑ หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย **พันธกิจของภาษา การเปลี่ยนแปลงของคำและประโยค ระดับภาษา ราชาศัพท์ การแสดงเหตุผล การแสดงทรรศนะ การโต้แย้ง การโน้มน้าวใจ การอธิบาย การบรรยาย และการพรรณนา การเขียนเพื่อนำเสนอความรู้ความคิด ภาพ และอารมณ์** และ**การแต่งฉันท์**

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย **หลักภาษาและการใช้ภาษาไทย ๖** ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ เล่มนี้ จะอำนวยประโยชน์ต่อผู้สอนที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร

ฝ่ายวิชาการ บริษัท คุรุมีเดีย จำกัด

สารบัญ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

พันธกิจของภาษา ๑
- ภาษาแสดงความเป็นปัจเจกบุคคล ๒
- ภาษาช่วยกำหนดความสำเร็จ ๒
- ภาษาช่วยให้มนุษย์พัฒนา ๓
- ภาษาช่วยธำรงสังคม ๓
- ภาษาช่วยจรรโลงใจ ๕

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒

การเปลี่ยนแปลงของคำและประโยค ๘
- ลักษณะของการเปลี่ยนแปลง ๙
- สาเหตุของความเปลี่ยนแปลง ๑๔

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓

ระดับภาษา ๒๑
- การแบ่งระดับภาษา ๒๒
- ลักษณะของภาษาระดับต่างๆ ๒๘

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔

ราชาศัพท์ ๓๓
- ที่มาของราชาศัพท์ ๓๔
- การใช้ราชาศัพท์ ๓๖

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ การแสดงเหตุผล ๓๘
- ความหมายของคำว่า “เหตุผล” ๓๙
- โครงสร้างของการแสดงเหตุผล ๔๐
- การแสดงเหตุผลโดยการอนุมาน ๔๓
- การอนุมานเหตุและผล ๔๕

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๖ การแสดงทรรศนะ ๔๘
- ความหมายของคำว่า “ทรรศนะ” ๔๙
- โครงสร้างของการแสดงทรรศนะ ๔๙
- ประเภทของทรรศนะ ๕๐
- ภาษาที่ใช้ในการแสดงทรรศนะ ๕๔
- การประเมินค่าทรรศนะ ๕๖

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๗ การโต้แย้ง ๕๙
- ความหมายของการโต้แย้ง ๖๐
- โครงสร้างของการโต้แย้ง ๖๐
- กระบวนการโต้แย้ง ๖๑
- การตัดสินข้อโต้แย้ง ๖๓
- ข้อพึงระวังในการโต้แย้ง ๖๔

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๘ การโน้มน้าวใจ ๖๖
- ความหมายของคำว่า “โน้มน้าวใจ” ๖๗
- กลวิธีในการโน้มน้าวใจ ๖๘
- ภาษาที่ใช้ในการโน้มน้าวใจ ๗๓

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๙ การอธิบาย การบรรยาย และการพรรณนา ๗๙
- การอธิบาย ๘๐
- การบรรยาย ๘๓
- การพรรณนา ๘๗

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๐ การเขียนเพื่อนำเสนอความรู้ ความคิด ภาพ และอารมณ์ ๙๐
- การเขียนเพื่อนำเสนอความรู้ ๙๑
- การเขียนเพื่อนำเสนอความคิด ๙๒
- การเขียนเพื่อนำเสนอภาพ ๙๔
- การเขียนเพื่อนำเสนออารมณ์ ๙๕

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๑ การแต่งฉันท์ ๙๙
- ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับฉันท์ ๑๐๐
- การแต่งวิชชุมมาลาฉันท์ ๘ ๑๐๑
- การแต่งอินทรวิเชียรฉันท์ ๑๑ ๑๐๒

บรรณานุกรม ๑๐๕

แผนภาพแสดงสาระการเรียนรู้

พันธกิจ คือ กิจอันเป็นข้อผูกพันหรือผูกมัด พันธกิจของภาษาจึงหมายถึงกิจอันเป็นข้อผูกพันหรือผูกมัดของภาษา ซึ่งมีความสำคัญต่อมนุษย์ พันธกิจของภาษามีหลายประการ ซึ่งจะได้ยกตัวอย่างเฉพาะบางประการดังต่อไปนี้

ภาษาแสดงความเป็นปัจเจกบุคคล

ภาษาเป็นสิ่งช่วยแสดงให้เห็นว่ามนุษย์แต่ละคนมีลักษณะเฉพาะตน หรือเรียกว่า “ความเป็นปัจเจก” ทั้งในแง่ของความรู้ ความคิด ความเชื่อ อุปนิสัย อารมณ์ รสนิยม ฯลฯ ซึ่งจะแสดงออกผ่านภาษา เช่น ในสถานการณ์ที่การจราจรติดขัด บุคคลหนึ่งอาจจะใช้ถ้อยคำหยาบคายแสดงความไม่พอใจหรือโกรธที่การจราจรติดขัด แต่อีกบุคคลหนึ่งอาจใช้ถ้อยคำแต่เพียงแสดงความกังขาถึงสาเหตุที่ทำให้การจราจรติดขัด หรือบางคนอาจได้แต่ถอนหายใจพร้อมกับเปล่งถ้อยคำว่า “เฮ้อ” เบาๆ เพราะเป็นเหตุการณ์ที่มักจะประสบอยู่เป็นประจำ ฯลฯ ลักษณะเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความเป็นปัจเจกบุคคลไม่ว่าจะเป็นด้านความคิด อุปนิสัย หรืออารมณ์ ที่แตกต่างกันของแต่ละคน ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ มีพื้นฐานการได้รับการเลี้ยงดูจากคนในครอบครัวเป็นอาทิ

ภาษาช่วยกำหนดความสำเร็จ

การที่ความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้นั้น มีปัจจัยที่สำคัญหลายประการ เช่น การรู้จักวางแผนหรือกำหนดเป้าหมาย อย่างไรก็ดี ล้วนต้องอาศัยภาษาเป็นเครื่องมือช่วยดำเนินการเพื่อจะนำไปสู่ความสำเร็จ เช่น การใช้ภาษาเขียนเค้าโครงการจัดทำโครงการเพื่อเสนอขออนุมัติ การใช้ภาษาเพื่อพูดโน้มน้าวใจให้บุคคลอื่นเห็นด้วยกับการจัดทำโครงการ การใช้ภาษาเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ การใช้ภาษาในการประชุมเพื่อกำหนดนโยบายในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ การใช้ภาษาในการประกาศรับสมัครพนักงาน ฯลฯ ซึ่งต้องใช้ภาษาให้ถูกต้อง รัดกุม และสอดคล้องกับผลลัพธ์ หรือ “ความสำเร็จ” ที่ต้องการ

ภาษาช่วยให้มนุษย์พัฒนา

ภาษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดประสบการณ์หรือความรู้ของคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ทำให้ประสบการณ์หรือความรู้ของมนุษย์ได้รับการพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ ในแต่ละรุ่น เพราะมีการเรียนรู้และพัฒนาสิ่งใหม่ๆ เพิ่มเติม และเมื่อมีผู้ที่มีความรู้เพิ่มมากขึ้น ก็จะทำให้ประสบการณ์หรือองค์ความรู้ขยายออกไปในวงกว้าง ทำให้สังคมพัฒนาไปพร้อมกับมนุษย์ จึงกล่าวได้ว่าภาษาช่วยให้มนุษย์สามารถพัฒนาตนเองไม่ว่าจะเป็นด้านความรู้ ความสามารถ ความคิด ฯลฯ อย่างไม่สิ้นสุด ถ้าไม่มีภาษา มนุษย์แต่ละคนอาจจะต้องเรียนรู้สิ่งต่างๆ โดยอาศัยประสบการณ์ของตนเองเท่านั้น ซึ่งบางอย่าง เช่น เทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์ อาจต้องใช้ระยะเวลายาวนาน และอาจส่งผลให้สังคมมนุษย์ไม่สามารถเจริญก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็วดังเช่นปัจจุบัน

ภาษาช่วยธำรงสังคม

การทำให้สังคมคงอยู่ ทรงไว้ หรือเรียกว่า “ธำรง” นั้น เป็นพันธกิจสำคัญประการหนึ่งของภาษา เพราะภาษาเป็นเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการสร้างความเข้าใจและทัศนคติอันดีระหว่างคนในสังคม เช่น การกล่าวคำแสดงความขอบคุณ การกล่าวคำขออภัย อันจะนำไปสู่การลดความขัดแย้งหรือความแตกแยกของคนในสังคม นอกจากนี้ภาษายังเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดกฎเกณฑ์หรือกติกาของสังคมทำให้สังคมสามารถธำรงอยู่ได้ ดังปรากฏในตัวบทกฎหมายสูงสุดของประเทศ หรือในกฎกติกาขององค์กร หน่วยงาน หรือสถานที่ต่างๆ เช่น การใช้บริการรถไฟฟ้าบีทีเอส มีข้อห้ามเมื่ออยู่บนสถานีรถไฟฟ้าบีทีเอส ๘ ข้อ ดังนี้

๑ ห้ามสูบบุหรี่ และนำวัตถุไวไฟ หรือวัตถุอันตรายเข้ามาในระบบรถไฟฟ้าบีทีเอส
๒ ห้ามนำสัตว์ทุกประเภทเข้ามาในระบบรถไฟฟ้าบีทีเอส
๓ ห้ามรับประทานอาหารและเครื่องดื่มในระบบรถไฟฟ้าบีทีเอส
๔ ห้ามทิ้งสิ่งของออกนอกสถานี
๕ ห้ามนำสัมภาระขนาดใหญ่ หรือสัมภาระที่มีน้ำหนักมากเข้ามาในระบบรถไฟฟ้าบีทีเอส
๖ ห้ามขีดเขียน หรือทำความเสียหายแก่อุปกรณ์ต่างๆ ในระบบรถไฟฟ้าบีทีเอส
๗ ห้ามสวมรองเท้าสเกต หรือรองเท้าที่มีล้อ และห้ามเล่นสเกตบอร์ด หรือขี่จักรยานในระบบรถไฟฟ้าบีทีเอส
๘ ห้ามส่งเสียงดัง หรือแสดงพฤติกรรมที่ก่อความรำคาญ หรือก่อความไม่สะดวกในการใช้บริการของผู้โดยสารท่านอื่น

นอกจากนี้ภาษายังช่วยธำรงสังคมในแง่ของการเป็นเครื่องมือแสดงสถานภาพ บทบาท และความสัมพันธ์ของบุคคลที่ชัดเจน ตัวอย่างที่เห็นได้เด่นชัดคือ สมณศัพท์และราชาศัพท์ ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้กับบุคคลเฉพาะ กล่าวคือ สมณศัพท์ใช้กับพระภิกษุ ราชาศัพท์ใช้กับพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์ อันจะทำให้บุคคลเข้าใจสถานภาพ บทบาท และความสัมพันธ์ของตนเองกับผู้อื่นตามระเบียบวัฒนธรรม ซึ่งเป็นประโยชน์ในการธำรงสังคมให้อยู่ได้อย่างปกติสุข

ภาษาช่วยจรรโลงใจ

การจรรโลงใจ ซึ่งเป็นการบำรุงใจให้เจริญขึ้นหรือค้ำจุนใจไม่ให้ตกต่ำ ถือเป็นพันธกิจที่สำคัญอีกประการหนึ่งของภาษา ภาษาช่วยจรรโลงใจของมนุษย์ได้เป็นอย่างดี โดยได้รับการนำเสนอในรูปแบบอันหลากหลาย เช่น บทเพลง บททำขวัญ นิทาน นิยาย บทละคร ฯลฯ ทำให้มนุษย์รู้สึกสำเริงอารมณ์ เพลิดเพลิน ผ่อนคลายความตึงเครียด กล่อมเกลาจิตใจ รวมไปถึงการยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นหรือประณีตขึ้น รวมเรียกว่า “จรรโลงใจ” ผ่านภาษาที่ปรากฏ อันเป็นเรื่องสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพื่อไม่ให้ชีวิตดำรงอยู่อย่างไร้ความรื่นรมย์และเป็นอุปสรรคในการเกิดความคิดเชิงสร้างสรรค์

ตัวอย่างสารที่ใช้ภาษาช่วยจรรโลงใจ

พระเสด็จโดยแดนชล
มหาจักรีมี
นาวาวรายุทธ์
แห่ห้อมจอมนคร
ธงทิวปลิวระยับ
อันธงพระทรงเมือง
ธงตรามหาราช
รูปครุฑทะราชา
ธงแดงดังแสงชาด
บอกตรงธงแผ่นดิน
จักรีนาวีราช
สง่าราวอาภรณ์
ทรงเรือต้นงามสดศรี
เกียรติก้องท้องสาคร
อุตลุดแลสลอน
ราวจะรอนริปูเปลือง
สีสลับขาวแดงเหลือง
เหลืองอร่ามดูงามตา
ผ่องผุดผาดในเวหา
อ้าปีกกว้างท่าทางบิน
ลายช้างกาจก่องกายิน
ถิ่นสยามอันงามงอน
ทิพอาสน์องค์ภูธร
เพื่อประดับทัพเรือไทย

(กาพย์เห่เรือ : พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว)

บทประพันธ์ข้างต้นตัดตอนมาจากกาพย์เห่เรือพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งใช้ภาษาพรรณนาให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่และสง่างามของกระบวนเรือพระราชพิธีของไทย อันจะส่งผลให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในความเป็นไทย หรือ “รักชาติ” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าภาษาช่วยจรรโลงใจได้เป็นอย่างดี

สรุปสาระสำคัญ

ภาษาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ และมีพันธกิจซึ่งได้แก่ การแสดงความเป็นปัจเจกบุคคล การช่วยกำหนดความสำเร็จ การช่วยให้มนุษย์พัฒนา การช่วยธำรงสังคม และการช่วยจรรโลงใจ เป็นลักษณะสำคัญอันเป็นประโยชน์ต่อสังคมมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้

๑ พิจารณาคำพูดของบุคคลต่อไปนี้ ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากมีผู้ที่ต้องการโดยสารรถเมล์มาสอบถามเส้นทางการเดินทางไปสถานที่แห่งหนึ่ง ว่าสะท้อนถึงบุคลิกลักษณะของผู้พูดอย่างไร

ลิตรา : *ไม่รู้เหมือนกัน*

ลิตรี : *ไม่สะดวกให้ข้อมูลค่ะ*

ลิตางค์ : *ไม่แน่ใจว่าใช่อย่างที่คิดหรือเปล่า แนะนำให้สอบถามคนอื่นดีกว่าค่ะ*

ลิตติ : *ขอโทษนะ กำลังรีบ*

ลิตโล : *ดิฉันไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของ ขสมก คะ*

ลิตสุรางค์ : *ดิฉันมีเบอร์โทรศัพท์ติดต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องนี้โดยตรง ลองโทรฯ ไปถามดูนะคะ*

๒ เลือกบทเพลงที่ประทับใจมา ๑ บท แล้ววิเคราะห์ว่าบทเพลงนั้นช่วยจรรโลงใจอย่างไร

๓ ศึกษากฎกติกาของโรงเรียนที่นักเรียนศึกษาอยู่ จากนั้นวิเคราะห์ว่ากฎกติกาเหล่านั้นมีประโยชน์อย่างไร พร้อมทั้งนำเสนอกฎกติกาเพิ่มเติมที่นักเรียนคิดว่าจะเป็นประโยชน์สำหรับการอยู่ร่วมกันภายในโรงเรียน

๔ แบ่งกลุ่ม จัดทำแผนภาพความคิดเรื่อง “ภาษากับการพัฒนามนุษย์ในด้านต่าง ๆ” พร้อมนำเสนอหน้าชั้นเรียน

๕ พิจารณาการใช้ภาษาในข้อความต่อไปนี้ แล้ววิเคราะห์ว่าภาษาที่ใช้แสดงให้เห็นพันธกิจของภาษาที่ว่า “ภาษาช่วยกำหนดความสำเร็จ” หรือไม่ เพราะเหตุใด

> *นิทานพื้นบ้านของไทย เป็น “มรดก” ทางวัฒนธรรมที่ชาวบ้านบอกเล่าถ่ายทอดสู่ลูกหลาน มีทั้งนิทานเก่าและนิทานใหม่ เป็นวิธีหนึ่งที่จะปลูกฝังให้ลูกหลานรับรู้ และตระหนักว่า ปู่ย่าตายายมีวิถีชีวิต มีศรัทธา และมีจริยธรรมอย่างไร แม้ปัจจุบันสังคมจะเปลี่ยนไป แต่นิทานพื้นบ้านก็ยังเป็น “รากเหง้า” ที่ลูกหลานไทยควรจะรู้จักรักษา และเล่าสืบทอดต่อไปตราบชั่วกาลนาน*

๖ ค้นหาข้อความนำมาวิเคราะห์ภาษาที่ใช้ว่าแสดงให้เห็นถึงพันธกิจของภาษาในแง่ใด เพราะเหตุใด

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒

การเปลี่ยนแปลงของคำและประโยค

สาระที่ ๔ หลักการใช้ภาษาไทย

มาตรฐาน ท ๔.๑ เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

ตัวชี้วัด

๑ อธิบายธรรมชาติของภาษา พลังของภาษา และลักษณะของภาษา (ท ๔.๑ ม.๔-๖/๑)

๒ วิเคราะห์อิทธิพลของภาษาต่างประเทศและภาษาถิ่น (ท ๔.๑ ม.๔-๖/๕)

แนวคิด

ภาษามีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมออย่างค่อยเป็นค่อยไป ยิ่งผ่านกาลเวลานานเท่าใด ยิ่งพบการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น ตราบใดที่มนุษย์ยังคงใช้ภาษาในการสื่อสาร ภาษาย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา สภาพสังคม หรือสิ่งแวดล้อม ทั้งการเปลี่ยนแปลงของคำซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงด้านเสียง ด้านความหมาย การเกิดคำใหม่ และการเปลี่ยนแปลงของประโยค ได้แก่ การใช้ประโยคกรรมมากขึ้น การนิยมใช้อาการนามในประโยค การใช้คำบุพบทในประโยคมากขึ้น และการนิยมนำส่วนขยายมาขึ้นต้นประโยค การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เป็นอิทธิพลจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม อิทธิพลของภาษาต่างประเทศ รวมถึงอิทธิพลของภาษาถิ่นด้วย

สาระการเรียนรู้

๑ ลักษณะของการเปลี่ยนแปลง

๒ สาเหตุของความเปลี่ยนแปลง

ลักษณะของการเปลี่ยนแปลง

ภาษามีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง “คำ” และ “ประโยค” เป็นลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอย่างชัดเจน ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

๑ การเปลี่ยนแปลงของคำ

การเปลี่ยนแปลงของคำที่เห็นได้อย่างเด่นชัด ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงด้านเสียง การเปลี่ยนแปลงด้านความหมาย และการเกิดคำใหม่

๑.๑ การเปลี่ยนแปลงด้านเสียง

การเปลี่ยนแปลงด้านเสียง คือ การที่เสียงหนึ่งออกเสียงเปลี่ยนไปในอีกช่วงเวลาหนึ่ง หรือเสียงนั้นที่ใช้ในปัจจุบันออกเสียงต่างไปจากเดิม เช่น เสียงพยัญชนะ ฃ และ ฅ นักภาษาศาสตร์มีความเห็นตรงกันว่า เดิมพยัญชนะ ฃ ออกเสียงต่างจาก ข และพยัญชนะ ฅ ออกเสียงต่างจาก ค โดยเฉพาะพยัญชนะ ฃ พบว่าเสียงพยัญชนะ ฃ ปรากฏใช้สื่อสารต่างจากเสียงพยัญชนะ ข ในภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาตระกูลไทอื่นๆ เช่น ภาษาไทขาว ภาษาไทลื้อ ฯลฯ อย่างชัดเจน แต่ปัจจุบันภาษาไทยกลางกำหนดให้พยัญชนะ ฃ ออกเสียงเหมือนกับ ข และ ฅ ออกเสียงเหมือนกับ ค

นอกจากเสียงพยัญชนะแล้ว เสียงสระในภาษาไทยก็มีความเปลี่ยนแปลงเช่นกัน เช่น เสียงสระ ไ- ในอดีตออกเสียงเป็น อะ+อิ หรือ อะ+เออะ (ปัจจุบันบางท้องถิ่นยังคงออกเสียงเช่นนี้อยู่) แต่ในปัจจุบันเสียงสระ ไ- ออกเสียงเหมือนสระ ไ- คือออกเสียงเป็น อะ+ย

๑.๒ การเปลี่ยนแปลงด้านความหมาย

การเปลี่ยนแปลงด้านความหมาย คือ การที่คำหนึ่งมีความหมายเปลี่ยนไปในอีกช่วงเวลาหนึ่ง หรือคำที่ใช้ในปัจจุบันมีความหมายเปลี่ยนไปจากความหมายเดิม มี ๓ ลักษณะสำคัญ คือ ความหมายแคบเข้า ความหมายกว้างออก และความหมายย้ายที่

ความหมายแคบเข้า

ความหมายแคบเข้า คือ ความหมายที่แคบลงหรือจำกัดความหมายลงจากความหมายของคำเดิม เช่น

คำ	ความหมายในปัจจุบัน	ความหมายเดิม
เวน	มอบให้ ยกให้ (ใช้เฉพาะกับที่ดิน)	มอบให้ ยกให้ (ใช้ได้กับทุกสิ่ง)
ชันสูตร	การพิสูจน์ทางการแพทย์ เช่น ชันสูตรศพ	การพิสูจน์ (ใช้ได้กับทุกสิ่ง)
บ้าน	บ้าน ๑ หลัง	ทั้งหมู่บ้าน
สถุล	หยาบ ต่ำช้า เลวทราม (การกระทำ)	หยาบ (ใช้ได้กับทุกสิ่ง)
ทารุณ	โหดร้าย	แข็ง, มั่นคง, รุนแรง, โหดร้าย, น่ากลัว
ทิฐิ	ความเห็นผิด	ความเห็น
ฌาปน-	การเผาศพ การปลงศพ	การทำให้ไหม้ (ใช้ได้กับทุกสิ่ง)

ความหมายกว้างออก

ความหมายกว้างออก คือ ความหมายที่ขยายออกจากความหมายของคำเดิม เช่น

คำ	ความหมายในปัจจุบัน	ความหมายเดิม
กิน	เคี้ยวกลืน, รับเอา เช่น กินสินบน, ชนะ	เคี้ยวกลืน
สุดา	ผู้หญิงทั่วไป	ลูกสาว
เวที	ยกพื้นสำหรับเล่นละครและอื่นๆ	แท่นบูชา
พิสดาร	ละเอียด ประหลาด	ละเอียด
ขาน	พูด, กล่าว, ตอบรับชื่อ	พูด, กล่าว
เถื่อน	ป่า ห่างความเจริญ ผิดกฎหมาย ไม่สุภาพ	ป่า

ความหมายย้ายที่

ความหมายย้ายที่ คือ ความหมายใหม่แทนที่ความหมายของคำเดิม ทำให้ความหมายเดิมสูญไป เช่น

คำ	ความหมายในปัจจุบัน	ความหมายเดิม
แพ้	สู้ไม่ได้ ทนไม่ได้	ชนะ
นิสิต	คำเรียกนักศึกษาในบางมหาวิทยาลัย	ผู้อาศัย
จังหวัด	หน่วยการปกครองส่วนภูมิภาคที่รวมท้องที่หลายๆ อำเภอเข้าด้วยกัน	ถิ่น, เขต, บริเวณ
โหร	ผู้ให้ฤกษ์และพยากรณ์โชคชะตาราศี	ชั่วโมง, เวลา
อาวุโส	ผู้มีอายุมาก	ผู้มีอายุน้อยกว่า
สงสาร	รู้สึกเห็นใจ, ห่วงใยด้วยความเมตตากรุณา	การเวียนว่ายตายเกิด
บำเรอ	ทำให้เป็นที่ชอบใจ มักใช้ในเชิงชู้สาว	บูชา รับใช้

๑.๓ การเกิดคำใหม่

เมื่อผ่านไปสักระยะเวลาหนึ่งคำบางคำในภาษาไทยอาจมีการเลิกใช้และเกิดคำใหม่ขึ้นใช้แทน ถ้าเป็นคำที่ใช้สื่อสารเพื่อความเข้าใจเฉพาะกลุ่มและปรากฏชั่วระยะเวลาหนึ่ง เรียกว่า “คำสแลง” ถ้าเป็นคำใหม่เพื่อใช้เรียกสรรพสิ่งที่เป็นความรู้ทางศิลปวิทยาการต่างๆ เรียกว่า “ศัพท์วิชาการ”

คำสแลง

คำสแลงจะใช้มากในกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งวัยรุ่นแต่ละยุคสมัยจะใช้คำสแลงแตกต่างกัน ตัวอย่างคำสแลงที่นิยมใช้ในกลุ่มวัยรุ่น เช่นคำว่า เจ๋ง หมายถึง ยอดเยี่ยมหรือดีเลิศ คำว่า หัวร้อน หมายถึง อารมณ์ร้อน คำว่า เกรียน หมายความว่า การแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ไม่เข้าท่า หรือไร้เหตุผล (มาจากลักษณะของนักเรียนชายที่ตัดผมเกรียนและชอบมั่วสุมเล่นเกมทางอินเทอร์เน็ต)

ศัพท์วิชาการ

ปัจจุบันมีการบัญญัติศัพท์วิชาการสาขาต่างๆ ขึ้นใช้ในแวดวงนั้นๆ เช่น

สาขากฎหมาย	สาขาวิทยาศาสตร์	สาขาคณิตศาสตร์	สาขาเศรษฐศาสตร์
คดีดำ, คดีอุทลุม, คดีแดง, อาญาแผ่นดิน, ให้การภาคเสธ	คลอโรฟิลล์, การสังเคราะห์แสง, ปรากฏการณ์-เรือนกระจก, ความชื้นสัมพัทธ์	พหุนาม, ทฤษฎีบท, สัมประสิทธิ์, ตรรกศาสตร์, จำนวนอตรรกยะ, สัจนิรันดร์	อุปสงค์, อุปทาน, ไตรมาส, เงินฝืด, ดุลบัญชีเดินสะพัด, จีดีพี

อนึ่งการเกิดคำใหม่ มีวิธีการสร้างคำหลายลักษณะ ในที่นี้จะยกตัวอย่าง ๒ วิธี คือ การคิดคำขึ้นใหม่โดยเลียนเสียงธรรมชาติ และการประกอบคำขึ้นใหม่

การคิดคำขึ้นใหม่โดยเลียนเสียงธรรมชาติ

คน สัตว์ สิ่งของ รวมถึงสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตอื่นที่ยังไม่มีการบัญญัติคำเรียก มักใช้เสียงธรรมชาติของสิ่งนั้นมาตั้งเป็นคำเรียก เช่น เรียกสัตว์ชนิดหนึ่งว่า “ตุ๊กแก” หรือ “กาเหว่า” เพราะเสียงร้องของสัตว์ชนิดนั้นเป็นเช่นนั้น เรียกเครื่องดนตรีว่า ฉิ่ง ฉาบ กรับ หรือโหม่ง ตามเสียงขณะบรรเลงของเครื่องดนตรีชนิดนั้น

การประกอบคำขึ้นใหม่

การประกอบคำขึ้นใหม่ มีทั้งการประกอบคำแบบไทย ได้แก่ การประสมคำ การซ้อนคำ และการซ้ำเสียงคำ และการประกอบคำแบบบาลีและสันสกฤต ทำให้คำที่ประกอบขึ้นใหม่นั้นเป็นคำประสม คำซ้อน คำซ้ำ และคำสมาส ตามลำดับ

คำประสม	คำซ้อน	คำซ้ำ	คำสมาส
รถไฟ, หนังสือพิมพ์, เนื้ออ่อน, ปากกา-หมึกซึม, เขียวหวาน, ผู้พิพากษา	ซื่อตรง, คดโกง, ตัดสิน, เชื่องช้า, รวดเร็ว, อิทธิฤทธิ์, มิตรสหาย, อุดมสมบูรณ์	เรื่อยๆ, เด็กๆ, ไกลๆ, มากๆ, ช้าๆ, รีบๆ, พี่ๆ น้องๆ, งูๆ ปลาๆ	ราชการ, รัฐบาล, ประวัติศาสตร์, วารสาร, โบราณคดี, วากยสัมพันธ์

๒ การเปลี่ยนแปลงของประโยค

การเปลี่ยนแปลงของประโยคในปัจจุบันมีหลายลักษณะ ดังนี้

๒.๑ การใช้ประโยคกรรมมากขึ้น

ประโยคกรรม คือ ประโยคที่นำกรรมมาขึ้นต้นประโยค ซึ่งต่างจากประโยคในภาษาไทยส่วนใหญ่ที่มักเรียงประโยคแบบ ประธาน-กริยา-กรรม ในปัจจุบันพบว่ามีการใช้กรรมขึ้นต้นประโยคมากขึ้น เช่น

“หน้าต่างบานนั้นฉันซ่อมแล้ว”
(หน้าต่างบานนั้น - กรรม, ฉัน - ประธาน, ซ่อมแล้ว - กริยา)
“หนังสือเล่มนี้เขียนโดย ดร.สายทิพย์ บัวบงกช”
(หนังสือเล่มนี้ - กรรม, เขียนโดย - กริยา, ดร.สายทิพย์ บัวบงกช - ประธาน)

ประโยคกรรมบางลักษณะมักมีคำว่า “ถูก” อยู่หน้าคำกริยา

ตัวอย่างประโยคกรรมที่มีคำว่า “ถูก” อยู่หน้าคำกริยา

ประโยคประธาน	ประโยคกรรม
ครูตีนักเรียน	นักเรียนถูกครูตี
ยุงกัดน้อง	น้องถูกยุงกัด
รถชนแม่ค้า	แม่ค้าถูกรถชน
เพื่อนเข้าใจเขาผิด	เขาถูกเพื่อนเข้าใจผิด
ตำรวจบุกจับกุมเครือข่ายยาเสพติดรายใหญ่	เครือข่ายยาเสพติดรายใหญ่ถูกตำรวจบุกจับกุม

อนึ่ง คำว่า “ถูก” มักสื่อความหมายไปในทางลบ จึงนิยมใช้คำว่า “ได้รับ” ในประโยคที่มีความหมายไปในทางบวก

ตัวอย่างประโยคกรรมที่มีคำว่า “ได้รับ” อยู่หน้าคำกริยา

ประโยคประธาน	ประโยคกรรม
วรรณคดีสโมสรยกย่องหนังสือเรื่องนี้	หนังสือเรื่องนี้ได้รับการยกย่องจากวรรณคดีสโมสร
ผู้คนส่วนมากสนใจผลงานของเขา	ผลงานของเขาได้รับความสนใจจากผู้คนส่วนมาก
หลายหน่วยงานบริจาคถุงยังชีพให้ผู้ประสบภัย	ผู้ประสบภัยได้รับบริจาคถุงยังชีพจากหลายหน่วยงาน
คนทั่วโลกย่อมยกย่องวีรบุรุษ	วีรบุรุษย่อมได้รับการยกย่องจากคนทั่วโลก
ครูมักชมเชยนักเรียนที่มีความประพฤติดี	นักเรียนที่มีความประพฤติดีมักได้รับการชมเชยจากครู

๒.๒ การนิยมใช้อาการนามในประโยค

อาการนาม คือ คำนามที่บอกกิริยาอาการต่างๆ ซึ่งมาจากการเติมคำ “การ” หรือ “ความ” หน้าคำกริยา เช่น การนั่ง การนอน การอ่าน ความรัก ความซื่อสัตย์ ความจงรักภักดี ฯลฯ การใช้อาการนามทำให้ภาษามีลักษณะเป็นทางการมากขึ้น เช่น

- เป็นการดีที่จะได้ทำความรู้จักกัน
- การควบคุมอาหารและการออกกำลังกายช่วยลดความเสี่ยงต่อการเป็นโรคอ้วน
- การไม่ตัดไม้ทำลายป่าเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้มีความอุดมสมบูรณ์
- ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้การทำงานประสบความสำเร็จ
- มีการจัดอบรมพนักงานเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการบริหารการเงินการคลังของภาครัฐ

แต่หากใช้อาการนามมากเกินความจำเป็น จะเกิดข้อบกพร่องในการใช้ภาษาที่เรียกว่าประโยคฟุ่มเฟือย เช่น “ผู้ที่มีความทุกข์มักมีความรู้สึกว่ามีสาเหตุมาจากความโชคร้ายอยู่เสมอ” ประโยคนี้หากตัดอาการนามออกไป เป็น “ผู้ที่มีทุกข์มักรู้สึกว่ามีสาเหตุมาจากโชคร้ายอยู่เสมอ” จะเห็นได้ว่าแม้ตัดอาการนามออกไปแต่ยังมีความหมายเดิม และได้ประโยคที่กระชับกว่าด้วย

๒.๓ การใช้คำบุพบทในประโยคมากขึ้น

คำบุพบท คือ คำที่ใช้บอกตำแหน่ง หน้าที่ ความเกี่ยวข้อง ความมุ่งหมาย ความเป็นเจ้าของ ฯลฯ การใช้คำบุพบทบางครั้งทำให้ประโยคไม่กระชับ เช่น

- ลูกจ้างบอกแก่นายจ้างว่าจะขอลาครึ่งวัน
- เขาทำงานเพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัว
- มินตรารู้สึกประทับใจในภาพยนตร์เรื่องนี้มาก

๒.๔ การนิยมนำส่วนขยายมาขึ้นต้นประโยค

ประโยคส่วนใหญ่ในภาษาไทยมักมีส่วนขยายอยู่ท้ายคำที่ขยาย แต่ปัจจุบันมีการนำคำขยายมาขึ้นต้นประโยคมากขึ้น ซึ่งทำให้รูปประโยคภาษาไทยเปลี่ยนไปจากเดิม เช่น

- จากผลการทดลอง สารที่ทำให้กระดาษลิตมัสเป็นสีแดงคือสารที่มีสมบัติเป็นกรด
- เบื้องต้น เจ้าหน้าที่สันนิษฐานว่าผู้ตายขับรถมาด้วยความเร็วสูง
- เมื่อค่ำวานนี้ เกิดแผ่นดินไหวรุนแรง ๕.๑ แมกนิจูดในจังหวัดคุมาโมโตะ ประเทศญี่ปุ่น

สาเหตุของความเปลี่ยนแปลง

๑ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ภาษาเกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก ด้วยเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของคนไทยมากขึ้น เช่น มีส่วนในการพัฒนาภูมิปัญญาดั้งเดิม จนเกิดเป็นสิ่งต่าง ๆ ส่งผลให้มีการกำหนดชื่อเรียกสิ่งนั้น ๆ ตามไปด้วย เช่น ไม้ขีดไฟ ยากันยุง จักรเย็บผ้า มุ้งลวด กันสาด เครื่องจักสาน สมุนไพร นวดแผนโบราณ ฯลฯ นอกจากนี้การรับเทคโนโลยีจากต่างประเทศเข้ามาใช้โดยตรงและเทคโนโลยีนั้นไม่ปรากฏในสังคมไทยมาก่อน อาจมีการทับศัพท์หรือบัญญัติศัพท์เพื่อใช้เรียกเทคโนโลยีนั้น ๆ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มจำนวนคำใหม่ในภาษาไทย เช่นคำว่า อิเล็กทรอนิกส์ (electronics) อินเทอร์เน็ต (internet) หนังสืออ้างอิง (reference book) ประสิทธิภาพ (efficiency)

อนึ่ง พึงสังเกตว่าเมื่อมีคำใหม่ที่เกี่ยวข้องกับ “เทคโนโลยีใหม่ ๆ” มาใช้ในภาษาไทย คำที่เกี่ยวข้องกับ “เทคโนโลยีเก่า ๆ” ก็จะมีผู้ใช้น้อยลงและอาจเลิกใช้ในที่สุด ตัวอย่างคำที่อาจเลิกใช้ เช่น โทรเลข จดหมาย เกวียน รถถีบ ฯลฯ

๒ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ในแต่ละช่วงเวลาก็จะเกิดกลุ่มสังคมใหม่ขึ้น เมื่อเกิดกลุ่มสังคมก็จะมีการคิดภาษาไว้ใช้เฉพาะในแวดวงหรือในกลุ่มสังคมนั้น ๆ เช่น สื่อมวลชน กลุ่มวัยรุ่น ฯลฯ ซึ่งจะเป็นภาษาที่เข้าใจกันเฉพาะคนภายในกลุ่ม อันสะท้อนความคิด ความเชื่อ รสนิยม หรือความสนใจของกลุ่มสังคมนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี

- **สื่อมวลชน**

การเสพข่าวสารในปัจจุบันเน้นความเร็วและกระชับเป็นหลัก จึงต้องมีการใช้คำที่สั้น กระชับ แต่ดึงดูดความสนใจ เห็นได้จากพาดหัวข่าวต่าง ๆ เช่น

ตำรวจบุกรวบผ้าเหลืองคากุฏิ

ใช้คำว่า *บุกรวบ* แทน เข้าจับกุม และใช้คำว่า *ผ้าเหลือง* เป็นนามนัยแทน พระภิกษุสงฆ์

นางเอกสาวโต้ลั่นเปล่าพี้ยา

ใช้คำว่า *นางเอกสาว* แทนนักแสดงหญิง ใช้คำว่า *โต้ลั่น*, *เปล่า* แทนการปฏิเสธ และใช้คำว่า *พี้ยา* แทนการเสพยาเสพติด

จะเห็นได้ว่ามีการใช้คำที่สั้น กระชับ และดึงดูด เพื่อเร้าความสนใจของผู้รับสาร

- **กลุ่มวัยรุ่น**

ภาษาที่นิยมใช้ในกลุ่มวัยรุ่นมักเป็นคำที่แปลกใหม่และเดาความหมายยาก ไม่เหมือนศัพท์ในสื่อมวลชนที่ยังมีเค้าความหมายเดิมอยู่บ้าง โดยมากมักเป็นคำสแลง ตัวอย่างคำสแลงที่ใช้กันในกลุ่มวัยรุ่นปัจจุบัน เช่น

- แอ๊บแบ๊ว (แสดงกิริยาเหมือนเด็กไร้เดียงสา)
- นก (อด, พลาด)
- หัวร้อน (อารมณ์ร้อน)
- โดนเท (อกหัก, ถูกทอดทิ้ง, ถูกลืม)
- บ่องตง (เพี้ยนเสียงมาจากคำว่า บอกตรงๆ)
- เมพขิงๆ (มาจากคำว่า เทพจริงๆ เกิดจากการพิมพ์แป้นอักขระผิดเป็นตัวข้างเคียง ซึ่งเมพขิงๆ หรือเทพจริงๆ มีความหมายชื่นชมว่าเก่งหรือมีความสามารถ)

จากตัวอย่างคำสแลงข้างต้น จะเห็นได้ว่าคำเหล่านี้เพิ่งเป็นที่นิยมได้ไม่นาน หากยังเป็นที่นิยมใช้อยู่ก็อาจจะใช้ในภาษาได้อีกระยะหนึ่ง เหมือนกับคำสแลงที่เป็นที่นิยมในยุคก่อนๆ บางคำก็ยังปรากฏใช้มาจนถึงปัจจุบัน เช่นคำว่า *เก๋ โก้ เนี้ยบ ทึ่ง เท่*

นอกจากนี้ยังมีคำสแลงในภาษาเฉพาะของกลุ่มอื่นๆ เช่น ภาษาที่ใช้เฉพาะกลุ่มเพศทางเลือก เช่น มงลง หมายความว่า ได้รับชัยชนะ หรือภาษาที่ใช้ในวงการการลงทุน เช่น ติดดอย แปลว่า ซื้อหุ้นราคาสูง ต่อมาหุ้นราคาตกเสี่ยงต่อภาวะขาดทุน จึงยังไม่กล้าขายหุ้นนั้น

จากที่กล่าวมานี้ จะเห็นว่าแต่ละกลุ่มสังคมมีการใช้ภาษาเฉพาะกลุ่มที่แตกต่างกัน ฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงของภาษาจึงไม่ได้เกิดเพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในสังคม หากแต่เกิดขึ้นโดยทั่วไป แม้แต่การสื่อสารในชีวิตประจำวันก็อาจทำให้ภาษาเปลี่ยนแปลงไปได้ โดยมากมักเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเสียง เนื่องจากการสื่อสารกันในชีวิตประจำวันนั้นจะไม่ค่อยเป็นทางการ จึงเกิดการกร่อนคำ กร่อนเสียง เพื่อให้สื่อสารได้ง่ายและเพิ่มความเป็นกันเองกับคู่สนทนามากขึ้น รวมถึงสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายในการสนทนา เช่น อย่างไร กร่อนเป็น ยังไง, อย่างนี้ กร่อนเป็น ยังงี้ หรือการคิดคำมาแทนอากัปกิริยาต่างๆ เช่น *ฮา* แทนความตลกหรือเสียงหัวเราะ *โฮ* แทนความโศกเศร้าหรือเสียงร้องไห้

๓ อิทธิพลของภาษาต่างประเทศ

เมื่อมีการติดต่อสื่อสารหรือแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมกับคนต่างชาติต่างภาษา ก็อาจเกิดการรับคำหรือสำนวนในภาษานั้นๆ มาใช้ในภาษาของตน ปัจจุบันพบว่าภาษาไทยมีถ้อยคำที่ยืมมาจากภาษาต่างประเทศอยู่เป็นจำนวนมาก ทำให้ภาษาไทยมีคำใช้ในบริบทต่างๆ เพิ่มขึ้น เช่น

ภาษาเขมร

คำยืมภาษาเขมรในภาษาไทย ในอดีตมักปรากฏในวรรณคดี แต่ต่อมามีการนำคำเขมรบางคำมาปรับใช้จนเป็นคำที่ใช้ได้ทั่วไป เช่น *กำจัด สไบ แสวง แสดง กำแพง ตำรวจ ผจญ ประกายพรึก* (ชื่อเรียกดาวศุกร์) และปรากฏใช้เป็นราชาศัพท์ เช่น *เสวย บรรทม โปรด ดำเนิน*

ภาษาจีน

วัฒนธรรมจีนแพร่เข้ามาในไทยผ่านการค้าขายตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา จึงปรากฏคำเรียกสิ่งของ อาหาร หรือสถานที่เกี่ยวกับการค้า ซึ่งเป็นคำยืมภาษาจีนจำนวนมาก เช่น *ตะหลิว โต๊ะ เก้าอี้ ก๋วยเตี๋ยว เกี๊ยว เก๋ง ห้าง*

ภาษาบาลี-สันสกฤต

คำยืมภาษาบาลี-สันสกฤตระยะแรกปรากฏในบทสวดและวรรณคดีสันสกฤต ซึ่งสะท้อนให้เห็นการรับวัฒนธรรมอินเดียด้านศาสนาและวรรณคดี แต่ต่อมาปรากฏคำยืมภาษาบาลี-สันสกฤตในแวดวงที่กว้างขึ้น และด้วยรูปคำที่สละสลวยจึงมีการนำคำจากภาษาบาลี-สันสกฤตมาปรับใช้ในภาษาระดับพิธีการ เช่นคำว่า *อภิลักขิตสมัย นักขัตฤกษ์ ชัยมงคล* ฯลฯ นอกจากนี้ในภาษาระดับทางการหรือกึ่งทางการ มีการประกอบสร้างคำโดยใช้ภาษาบาลี-สันสกฤตเป็นหลัก เกิดเป็นศัพท์ทางวิชาการต่างๆ เช่น *คณิตศาสตร์ ดรรชนี วิสัญญีแพทย์ นิรโทษกรรม*

ภาษาอังกฤษ

เมื่อไทยรับคำหรือสำนวนจากภาษาอังกฤษเข้ามาใช้ จะปรากฏลักษณะการใช้ ๒ รูปแบบ คือ ใช้ในลักษณะของคำทับศัพท์ และใช้ในลักษณะของศัพท์บัญญัติ

คำทับศัพท์

คำยืมภาษาอังกฤษบางคำที่ยังไม่มีการบัญญัติศัพท์ หรือยังหาความหมายเป็นภาษาไทยไม่ได้ ก็จำเป็นต้องทับศัพท์เรียกสิ่งนั้น ส่วนมากมักเป็นสิ่งที่มีชื่อเรียกเฉพาะ เช่น *ไอศกรีม (ice cream) สตรอว์เบอร์รี (strawberry) กอล์ฟ (golf) ยีราฟ (giraffe) กราฟ (graph) ดิจิทัล (digital)*

ศัพท์บัญญัติ

คำยืมภาษาอังกฤษบางคำสามารถใช้คำที่มีอยู่ในภาษาไทยแทนได้ (อาจเป็นลักษณะของคำไทยแท้ คำยืมจากภาษาต่างประเทศอื่นๆ หรือเป็นการประกอบคำขึ้นใหม่จากคำในหลายภาษา) จะมีการบัญญัติศัพท์นั้นขึ้นใช้ในภาษาไทย โดยมากมักปรากฏเป็นศัพท์ทางวิชาการ หรือศัพท์เฉพาะทางในแวดวงใดแวดวงหนึ่ง

ตัวอย่างศัพท์บัญญัติ

หมวดศัพท์บัญญัติ	ตัวอย่างศัพท์
ศัพท์คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ	คณิตกรณ์ (computer) ส่วนเครื่อง, ส่วนอุปกรณ์ (hardware) ส่วนชุดคำสั่ง (software)
ศัพท์นิติศาสตร์	กฎกระทรวง (ministerial regulation) ประกันทัณฑ์บน (bond with security) ผู้ต้องโทษ, นักโทษ (convict)
ศัพท์ประกันภัย	ความคุ้มครอง (protection, coverage) จดหมายสนองรับ (acceptance letter) ตัวแทน (agent)
ศัพท์พลังงาน (เธอร์โมไดนามิกส์)	ทัศนคติมหภาค (macroscopic viewpoint) ปฏิกิริยาเชิงปริมาณสัมพันธ์ (stoichiometric reaction) ระบบเชิงเดียว (simple system)
ศัพท์ภาษาศาสตร์ทั่วไป	กริยาอกรรม, อกรรมกริยา (intransitive verb) หน่วยคำอิสระ (free morpheme) อนุเฉท, ย่อหน้า (paragraph)
ศัพท์ภาษาศาสตร์ประยุกต์	กระบวนจินตภาพ (imagery) บริเวณโบรคา (Broca's area) หลักสูตรเน้นหัวเรื่อง (notional syllabus)
ศัพท์ภูมิศาสตร์	ช่วงคลื่นซี (C-band) แถบธารน้ำแข็ง (glacier band) วนาทัศน์ (wildscape)
ศัพท์ยานยนต์	พลังงานจลน์ (kinetic energy) ร่องรองลื่น (bearing groove) วงแหวนจุดหมุน (fulcrum ring)

ตัวอย่างศัพท์บัญญัติ (ต่อ)

หมวดศัพท์บัญญัติ	ตัวอย่างศัพท์
ศัพท์วรรณกรรม	กระแสสำนึก (stream of consciousness) ภาพพจน์ (figure of speech) โศกนาฏกรรม (tragedy)
ศัพท์วิทยาศาสตร์	กรดอนินทรีย์ (inorganic acid) มวล (mass) อนุภาค (particle)

นอกจากนี้ภาษาอังกฤษยังมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปประโยคในภาษาไทยด้วย เช่น การนำส่วนขยายมาขึ้นต้นประโยค *"ในวันท้องฟ้าแจ่มใสพี่จะชอบออกไปขับรถเล่น"* การเปลี่ยนแปลงรูปประโยคอย่างสำนวนต่างประเทศเช่นนี้ต้องใช้อย่างระมัดระวัง มิฉะนั้นจะเป็นข้อบกพร่องในการใช้ภาษาไทยได้

อิทธิพลของภาษาถิ่น

ภาษาไทยกรุงเทพถือเป็นภาษาราชการ เป็นภาษามาตรฐานหรือภาษากลางที่ใช้ติดต่อสื่อสารกันทั่วไปในประเทศ อย่างไรก็ดี ภาษาไทยกรุงเทพที่ใช้กันทั่วไปนี้ได้รับอิทธิพลมาจากภาษาถิ่นด้วย ดังจะได้ยกตัวอย่างคำบางคำในภาษาไทยกรุงเทพที่มีที่มาจากภาษาถิ่น

ตัวอย่างคำภาษาไทยกรุงเทพที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาถิ่น

คำภาษาไทยกรุงเทพ	ภาษาไทยถิ่นเหนือ	ภาษาไทยถิ่นอีสาน	ภาษาไทยถิ่นใต้
คอยท่า	ท่า (คอย)	ท่า (คอย)	ท่า (คอย)
ขัดข้อง	ข้อง (ติด, สะดุด)	ข้อง (ติด, สะดุด)	-
แกงส้ม	-	ส้ม (เปรี้ยว)	ส้ม (เปรี้ยว)
ย่างเท้า	-	ย่าง (เดิน)	-
อ้วนพี	-	-	พี (อ้วน)
ร้องไห้	ไห้ (ร้องไห้)	ไห้ (ร้องไห้)	-

แม้ภาษาถิ่นจะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงในภาษาไทยกรุงเทพที่ใช้โดยทั่วไปน้อย แต่ก็แสดงให้เห็นว่ามีการเลือกภาษาถิ่นมาปรับใช้กับภาษาไทยกรุงเทพอย่างเหมาะสม ทั้งคำที่ใช้ได้ทั่วไปและคำช้อนต่างๆ

สรุปสาระสำคัญ

ภาษาไทยมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทั้งการเปลี่ยนแปลงในระดับคำและในระดับประโยค การเปลี่ยนแปลงนั้นไม่ได้เกิดในทันที หากแต่เกิดแบบค่อยเป็นค่อยไป ภาษาใดที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเรียกได้ว่าเป็นภาษาที่ตายแล้ว ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ภาษาเปลี่ยนแปลงคือการได้รับอิทธิพลจากภายนอก ได้แก่ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และสภาพแวดล้อมต่างๆ ได้แก่ สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปซึ่งทำให้เกิดภาษาเฉพาะกลุ่ม อิทธิพลของภาษาต่างประเทศต่างๆ เช่น ภาษาบาลี-สันสกฤต ภาษาเขมร ภาษาอังกฤษ ฯลฯ และอิทธิพลของภาษาถิ่น

ภาษากับสังคมเปลี่ยนแปลงไปควบคู่กัน ภาษาจะเปลี่ยนแปลงไปตามสังคมที่เปลี่ยนไปอยู่เสมอ ในปัจจุบันมีสื่อหลายรูปแบบ ทั้งข่าว นวนิยาย ละคร โฆษณา บทความวิชาการ ตำรา คู่มือ หรือสื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้กันอย่างแพร่หลายจนเกือบจะเทียบเท่าสื่อกระแสหลัก จะเห็นได้ว่าสื่อรูปแบบต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นล้วนต้องใช้ภาษาในการสื่อสารทั้งสิ้น ภาษาที่ใช้สื่อ *“สาร”* แต่ละลักษณะจะพัฒนาไปตามกลุ่มสังคมนั้นๆ และอาจขยายไปสู่สังคมโดยรวม การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของภาษาจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้นักเรียนรู้จักอนุรักษ์ภาษาเดิมที่ดีอยู่แล้วและรับภาษาใหม่เข้ามาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสังคมที่กำลังพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้

๑ ยกตัวอย่างคำในปัจจุบันที่ออกเสียงพูดเพี้ยนไปจากภาษาเขียน แล้ววิเคราะห์ถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงนั้น

๒ แบ่งนักเรียนออกเป็น ๓ กลุ่ม ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงด้านความหมายของคำ

กลุ่มที่ ๑ ความหมายแคบเข้า
กลุ่มที่ ๒ ความหมายกว้างออก
กลุ่มที่ ๓ ความหมายย้ายที่

แล้วให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน

๓ ยกตัวอย่างคำที่มีแนวโน้มว่าจะเลิกใช้หรือคำที่สูญไปจากภาษาไทย

๔ หาข่าวที่ปรากฏการใช้ประโยคกรรม การใช้อาการนามในประโยค การใช้คำบุพบทในประโยค หรือการใช้ส่วนขยายขึ้นต้นประโยค แล้วออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน พร้อมวิเคราะห์ว่าการใช้ภาษาลักษณะนั้นๆ เป็นการใช้ภาษาไทยที่ดีหรือไม่ดี อย่างไร

๕ หาบทความวิชาการมาคนละ ๑ บทความ แล้วรวบรวมศัพท์วิชาการในบทความนั้นใส่กระดาษ A4 ส่งครู

๖ ยกตัวอย่างคำสแลงที่ใช้ในกลุ่มวัยรุ่น แล้วร่วมกันพิจารณาว่าการใช้คำสแลงดังกล่าวมีความหมายและวิธีการใช้อย่างไร มีผลดีหรือผลเสียอย่างไร

๗ ให้นักเรียนแต่ละคนยกตัวอย่างคำทับศัพท์มาคนละ ๑ คำ แล้วพิจารณาว่าคำคำนั้นใช้คำไทยแทนได้หรือไม่ อย่างไร

๘ แบ่งนักเรียนออกเป็น ๓ กลุ่ม ศึกษาคำในภาษาไทยกรุงเทพที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยถิ่นแต่ละถิ่น

กลุ่มที่ ๑ ภาษาไทยถิ่นเหนือ
กลุ่มที่ ๒ ภาษาไทยถิ่นอีสาน
กลุ่มที่ ๓ ภาษาไทยถิ่นใต้

แล้วให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน

หน่วยการเรียนรู้ที่

๓

ระดับภาษา

สาระที่ ๔ หลักการใช้ภาษาไทย

มาตรฐาน ท ๔.๑ เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

ตัวชี้วัด ใช้ภาษาเหมาะสมแก่โอกาส กาลเทศะ และบุคคล รวมทั้งคำราชาศัพท์อย่างเหมาะสม (ท ๔.๑ ม.๔-๖/๓)

แนวคิด

ระดับภาษาแบ่งอย่างละเอียดได้ ๕ ระดับ ได้แก่ ภาษาระดับพิธีการ ภาษาระดับทางการ ภาษาระดับกึ่งทางการ ภาษาระดับไม่เป็นทางการ และภาษาระดับกันเอง ภาษาแต่ละระดับมีลักษณะแตกต่างกัน การศึกษาระดับภาษาจะทำให้เข้าใจสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่ใช้ภาษา นอกจากนี้ยังได้ทราบถึงการใช้ภาษาต่างระดับในโอกาสต่างๆ การศึกษาระดับภาษาจะช่วยให้ใช้ภาษาได้อย่างเหมาะสมตามสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ตามโอกาส กาลเทศะ ลักษณะของเนื้อหา และสื่อที่ใช้ เพื่อให้การสื่อสารสัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมาย

สาระการเรียนรู้

๑ การแบ่งระดับภาษา

๒ ลักษณะของภาษาระดับต่างๆ